

בבית המשפט העליון**רע"א 8857/23**

לפני: כבוד השופט א' שטיין
 כבוד השופט ח' כבוב
 כבוד השופטת ר' רונן

המבקשת: עיריית פתח תקוה

נ ג ד

המשיבה: שוויצריה הקטנה פתח תקווה

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (השופטות מ' נד"ב, ח' קיציס וי' רוטנברג) שניתן ביום 3.12.2023 בע"א 41204-06-23 [נבו]

בשם המבקשת: עו"ד רון שמואל

בשם המשיבה: עו"ד יהודה ברמי

חקיקה שאוזכרה:

חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית), תשל"ו-1976: סעי' 3, 3(א), 3(ב)
 פקודת העיריות [נוסח חדש]

מיני-רציו:

* במסגרת כתב הגנה בתביעה לגביית חוב ארנונה ניתן להעלות כל טענת הגנה שאינה בסמכות ועדת הערר ושקבלתה מביאה למסקנה שהחוב אינו חוקי – משמע, כל טענת הגנה אשר נכנסת לגדרו של סעיף 3(ב) לחוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית). מאחר שטענת האפליה של המשיבה נכנסת לגדרו של סעיף 3(ב) לחוק, יש להותיר את תוצאתה של החלטת המחוזי על כנה כך שהתיק יוחזר לבימ"ש השלום על מנת שזה יידון בטענה זו ויכריע בה לגופה.

* רשויות מקומיות – ארנונה – גבייה

* רשויות מקומיות – ארנונה – מסלולי השגה

.

בר"ע על פסק דינו של ביהמ"ש המחוזי בגדרו התקבל בחלקו ערעור המשיבה על החלטת בימ"ש השלום ועל החלטות ביניים שניתנו בגדר הליך זה. לאחר שנדחה הדיון בבקשה לאחר מתן פסק הדין בעניין יצחקי, הורה ביהמ"ש על מתן תשובה לבר"ע ביחס לשאלה משפטית אחת: "מהן טענות ההגנה שניתן לטעון נגד תביעת רשות מקומית לגביית חוב ארנונה, אם בכלל, משהפך החוב לחלוט בעקבות הליכים בפני הממונה וועדת הערר, ובהיעדר תביעה עצמאית לביטול החיוב בארנונה בפני ביהמ"ש

לעניינים מינהליים? כלומר, האם ניתן לתקוף חוב ארנונה חלוט בטענות שמהותן תקיפה עקיפה של החוב?"

ביהמ"ש העליון דן בבקשה כבערעור ודחה את הערעור בקבעו:

המחלוקת נוגעת ליישומו הראוי של סעיף 3(ב) לחוק הערר – הקובע כי טענות הנוגעות ל"אי-חוקיות" אשר מאיינת את מעשה הרשות המקומית בהטלת ארנונה או בקביעת סכומה לא יידונו במסגרת הליך ההשגה, אלא במסגרת הליכים בפני בתי המשפט. המבקשת טוענת כי יש לראות בטענת האפליה טענה אשר "רוכבת" על טענות עובדתיות ביחס לגודלו של הנכס, ולפיכך מדובר בטענה הנכנסת לגדרו של סעיף 3(א) לחוק הערר. מנגד, המשיבה טוענת כי טענת האפליה נכנסת לגדרו של סעיף 3(ב) לחוק הערר.

בעניין יצחקי עמד ביהמ"ש על כך שיש לפרש את המונח "אי-חוקיות", כמשמעו בסעיף 3(ב) לחוק הערר, כנוגע לאי-חוקיות חיצונית לצו הארנונה, במובחן מטענות ביחס לתוקפו של החיוב בהתאם להוראותיו הפנימיות של צו הארנונה. עוד צוין כי טענות בדבר אפליה פסולה נכללות בגדרי סעיף 3(ב) לחוק הערר. לפיכך, יש לראות בטענת האפליה במקרה דנן כנכנסת לגדרו של סעיף 3(ב) לחוק הערר; ומשכך הוא, ענייננו בטענה שצריכה להתברר בפני בתי המשפט ולא בגדרי הליך ההשגה.

במסקנה זו לא סגי. דרך המלך לבירור טענות בדבר אי-חוקיות שנפלה בצו הארנונה היא במסגרת הגשת עתירה מינהלית לבימ"ש לעניינים מינהליים. בענייננו, טענת האפליה של המשיבה הועלתה כטענת הגנה בגדרו של כתב הגנה שהוגש על ידה בתביעת המבקשת לגביית חוב בארנונה. ביהמ"ש סבור, כי טענות מסוג זה ראויות להכרעה לגופן בין אם הן מועלות בגדרי כתב הגנה שמוגש בהליך גביה אזרחי, ובין אם הן מועלות בגדרי עתירה מינהלית אשר באה לחסום הליך גביה מינהלי.

במסגרת כתב הגנה בתביעה לגביית חוב ארנונה ניתן להעלות כל טענת הגנה שאינה בסמכות ועדת הערר ושקבלתה מביאה למסקנה שהחוב אינו חוקי – משמע, כל טענת הגנה שנכנסת לגדר סעיף 3(ב) לחוק הערר – וזאת, לנוכח עמדתו המפורשת של המחוקק לפיה דינן של טענות הנוגעות לאי-חוקיות כאמור להתברר במסגרת הליכים בפני בתי המשפט. נוכח עמדה זו של המחוקק, אין מקום להצר את מרחב טענות ההגנה העומדות לחייב כנגד חיובו בארנונה בשל כך שפעל קודם לכן במסגרת הליך ההשגה הסטטוטורי.

מקובלת על ביהמ"ש עמדת המבקשת לפיה בחירת רשות מקומית במסלול גביה זה או אחר אינה צריכה להשפיע על טענות ההגנה העומדות לחייב במסגרת הליך זה – אזרחי או מינהלי. עם זאת, נראה כי גם אם הרשות המקומית הייתה בוחרת בהליך גביה מינהלי, היו עומדות לחייב טענות מסוג זה בגדר עתירה מינהלית, שהייתה מבקשת למנוע את הליכי הגביה המינהלית מפאת אי-החוקיות שדבקה בחוב. אף מסיבה זו, ולשם שמירה על האחידות, נמצא כי נכון להכיר בזכותו של החייב לטעון טענות הגנה מסוג זה גם במסגרת כתב הגנה שיגיש בהליך גביה אזרחי.

מאחר שטענת האפליה של המשיבה נכנסת לגדר סעיף 3(ב) לחוק הערר, יש להותיר את תוצאת החלטת המחוזי על כנה כך שהתיק יוחזר לבימ"ש השלום על מנת שזה יידון בטענה זו ויכריע בה לגופה.

פסק-דין

השופט א' שטיין:

1. לפנינו בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (השופטות מ' נד"ב, ח' קיציס וי' רוטנברג), אשר ניתן ביום 3.12.2023 בע"א 41204-06-23 [נבו] (להלן: החלטת המחוזי), בגדרו התקבל בחלקו ערעור המשיבה על החלטתו של בית משפט השלום פתח תקווה (השופטת נ' מימון שעשוע), אשר ניתנה ביום 18.4.2023 בת"א 28815-04-21 [נבו] (להלן: החלטת השלום), וכן על החלטות הביניים שניתנו בגדרי הליך זה בימים 11.9.2022 ו-22.9.2022.

2. בתמצית יתואר כי ביום 14.4.2021 הגישה המבקשת תביעה נגד המשיבה לתשלום תשלומי ארנונה ואגרת שילוט בסכום כולל של כ-830,000 ש"ח. ההליך דנן עוסק ברכיב החיוב בארנונה בלבד. בדיון קדם המשפט, שהתקיים ביום 3.7.2022, טענה המבקשת כי לבית המשפט אין סמכות לדון במרבית טענות ההגנה שהעלתה המשיבה ביחס לחיובה בארנונה, מכיוון שטענותיה הועלו ונדחו במסגרת השגה שהגישה בגדרי המסלול הקבוע בחוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית), התשל"ו-1976 (להלן: חוק הערר והליך ההשגה, בהתאמה). לאחר שהצדדים הגישו טיעונים בכתב בנושא זה, הורה בית המשפט ביום 11.9.2022 על מחיקת הסעיפים והטענות בכתב ההגנה הנוגעים לחיוב הארנונה בשל היעדר סמכות עניינית לבית המשפט לדון בהם, שכן הטענות נדחו במסגרת הליך ההשגה וההכרעה לגביהן הפכה חלוטה (להלן: החלטת המחיקה).

בהמשך לכך, ביום 14.9.2022 ניתן פסק דין חלקי ונחתמה פסיקתא בגדרם חויבה המשיבה בתשלום חוב הארנונה למבקשת, בהיעדר טענות הגנה. לאחר מספר הליכים שנבעו מכך שהפסיקתא נחתמה ללא קבלת תגובה מצד המשיבה, ושאינם מעניינים, ביום 18.4.2023 ניתנה החלטת השלום בגדרה נדחתה בקשת המשיבה לעיון חוזר בהחלטת המחיקה והתקבלה בקשת המבקשת למתן פסק דין חלקי, בגדרו חויבה המשיבה בתשלום חוב הארנונה למבקשת.

3. על החלטה זו הגישה המשיבה בקשת רשות ערעור לבית המשפט המחוזי. בגדרי החלטת המחוזי, קיבל בית המשפט המחוזי את הבקשה וכן קיבל את הערעור בחלקו וקבע כי לא היה מקום למתן פסק דין חלקי ביחס לחיובי הארנונה. במסגרת זו, קבע בית המשפט המחוזי כי בדין הורה בית משפט השלום על מחיקת מרבית טענות ההגנה של המשיבה, שכן היה עליהן להתברר בגדרי הליך ההשגה. עם זאת, בית המשפט המחוזי קבע כי שגה בית משפט השלום בהחליטו לדחות על הסף את טענת

המשיבה לאפליה בינה לבין מחזיקים אחרים בנכס (להלן: טענת האפליה). משכך, קיבל בית המשפט המחוזי את הערעור בחלקו וקבע כי יש להשיב את התיק לבית משפט השלום על מנת שזה ידון בטענת האפליה לגופה.

4. בהחלטתי מיום 9.4.2024, אחרי שדחיתי את הדיון בבקשה למועד שלאחר מתן פסק הדין בע"מ 6911/19 יצחקי נ' עיריית הוד השרון [נבו] (25.3.2024) (להלן: עניין יצחקי), הוריתי על מתן תשובה לבקשת רשות הערעור ביחס לשאלה משפטית אחת בלבד "מהן טענות ההגנה שניתן לטעון נגד תביעתה של רשות מקומית לגביית חוב ארנונה, אם בכלל, משהפך החוב לחלוט בעקבות הליכים בפני הממונה וועדת הערר, ובהיעדר תביעה עצמאית לביטול החיוב בארנונה בפני בית המשפט לעניינים מינהליים? במילים אחרות, האם ניתן לתקוף חוב ארנונה חלוט בטענות שמהותן תקיפה עקיפה של החוב?".

5. אחרי עיון בטענות הצדדים, גיבשתי את תשובתי לשאלה זו, ואציגה: במסגרת כתב הגנה בתביעה לגביית חוב ארנונה ניתן להעלות כל טענת הגנה שאינה בסמכות ועדת הערר ושקבלתה מביאה למסקנה שהחוב אינו חוקי – משמע, כל טענת הגנה אשר נכנסת לגדרו של סעיף 3(ב) לחוק הערר.

6. בטרם אסביר את המסקנה אליה הגעתי, אעמוד בקצרה על המסגרת הנורמטיבית הרלבנטית לענייננו. סעיף 3 לחוק הערר קובע כדלקמן:

(א) מי שחוייב בתשלום ארנונה כללית רשאי תוך תשעים ימים מיום קבלת הודעת התשלום להשיג עליה לפני מנהל הארנונה על יסוד טענה מטענות אלה:

(1) הנכס שבשלו נדרש התשלום אינו מצוי באזור כפי שנקבע בהודעת התשלום;

(2) נפלה בהודעת התשלום שמשיגים עליה טעות בציון סוג הנכס, גדלו או השימוש בו;

(3) הוא אינו מחזיק בנכס כמשמעותו בסעיפים 1 ו-269 לפקודת העיריות;

(4) היה הנכס עסק כמשמעותו בסעיף 8(ג) לחוק הסדרים התשנ"ג – שהוא אינו בעל שליטה או שחוב הארנונה הכללית בשל אותו הנכס נפרע בידי המחזיק בנכס.

(ב) אין באמור בחוק זה כדי להסמיך את מנהל הארנונה או את ועדת הערר לדון או להחליט בטענה שמעשה המועצה של הרשות המקומית בהטלת הארנונה או בקביעת סכומיה היה נגוע באי-חוקיות שלא כאמור בפסקאות (1) עד (3) של סעיף קטן (א).

(ג) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), מי שחויב בתשלום ארנונה כללית ולא השיג תוך המועד הקבוע על יסוד טענה לפי סעיף קטן (א)(3), רשאי בכל הליך משפטי, ברשות בית המשפט, להעלות טענה כאמור כפי שהיה רשאי להעלותה אילולא חוק זה.

7. המחלוקת במוקד ההליך דנן נוגעת, בין היתר, ליישומו הראוי של [סעיף 3\(ב\)](#) לחוק הערר – אשר קובע כי טענות הנוגעות ל"אי-חוקיות" אשר מאיינת את מעשה הרשות המקומית בהטלת ארנונה או בקביעת סכומה לא יידונו במסגרת הליך ההשגה, אלא במסגרת הליכים בפני בתי המשפט. המבקשת טוענת כי יש לראות בטענת האפליה טענה אשר "רוכבת" על טענות עובדתיות ביחס לגודלו של הנכס, ולפיכך מדובר בטענה הנכנסת לגדרו של [סעיף 3\(א\)](#) לחוק הערר. מנגד, המשיבה טוענת כי טענת האפליה נכנסת לגדרו של [סעיף 3\(ב\)](#) לחוק הערר.

8. בעניין יצחקי עמדתי על כך שיש לפרש את המונח "אי-חוקיות", כמשמעו [בסעיף 3\(ב\)](#) לחוק הערר, כנוגע לאי-חוקיות חיצונית לצו הארנונה, במובחן מטענות ביחס לתוקפו של החיוב בהתאם להוראותיו הפנימיות של צו הארנונה (ראו עניין יצחקי, בפסקאות 26-28 לפסק דיני). עוד ציינתי כי טענות בדבר אפליה פסולה נכללות בגדרי [סעיף 3\(ב\)](#) לחוק הערר. לפיכך, לשיטתי, יש לראות בטענת האפליה במקרה דנן כנכנסת לגדרו של [סעיף 3\(ב\)](#) לחוק הערר; ומשכך הוא, ענייננו בטענה שצריכה להתברר בפני בתי המשפט ולא בגדרי הליך ההשגה.

9. במסקנה זו לא סגי. דרך המלך לבירורן של טענות בדבר אי-חוקיות אשר נפלה בצו הארנונה היא במסגרת הגשת עתירה מינהלית לבית המשפט לעניינים מינהליים. בענייננו, טענת האפליה של המשיבה הועלתה כטענת הגנה בגדרו של כתב הגנה שהוגש על ידה בתביעת המבקשת לגביית חוב בארנונה. לעניין זה, המבקשת טענה לפנינו כי אף אם תתקבל עמדת המשיבה לפיה טענת האפליה אינה מן הטענות שצריכות להתברר בגדרי הליך ההשגה, היה על המשיבה להעלות אותה בדרך של הגשת עתירה מינהלית. עוד טענה המבקשת כי בחירתה של רשות מקומית לגבות חוב ארנונה במסגרת הליך גביה אזורי, חלף בהליכי גביה מינהליים, אינה מאפשרת לפתוח מחדש את החוב אשר הפך חלוט. מנגד, המשיבה טענה לפנינו כי בחירת המבקשת בהליך גביה אזורי משמעותה ויתור על סופיות החוב ופתיחת כל המחלוקות מחדש.

10. כפי שכבר צוין על ידי, סבורני כי במסגרת כתב הגנה בתביעה לגביית חוב ארנונה ניתן להעלות כל טענת הגנה שאינה בסמכות ועדת הערר ושקבלתה מביאה למסקנה שהחוב אינו חוקי – משמע, כל טענת הגנה שנכנסת לגדרו של סעיף 3(ב) לחוק הערר – וזאת, לנוכח עמדתו המפורשת של המחוקק לפיה דינן של טענות הנוגעות לאי-חוקיות כאמור להתברר במסגרת הליכים בפני בתי המשפט. לנוכח עמדה זו של המחוקק, לא מצאתי כי יש מקום להצר את מרחב טענות ההגנה העומדות לחייב כנגד חיובו בארנונה בשל כך שפעל קודם לכן במסגרת הליך ההשגה הסטטוטורי.

מקובלת עלי עמדת המבקשת לפיה בחירת רשות מקומית במסלול גביה זה או אחר אינה צריכה להשפיע על טענות ההגנה העומדות לחייב במסגרתו של הליך זה – אזרחי או מינהלי. עם זאת, סבורני כי גם אם הרשות המקומית הייתה בוחרת בהליך גביה מינהלי, היו עומדות לחייב טענות מסוג זה בגדרה של עתירה מינהלית, אשר הייתה מבקשת למנוע את הליכי הגביה המינהלית מפאת אי-החוקיות אשר דבקה בחוב. אף מסיבה זו, ולשם שמירה על האחידות, מצאתי כי נכון להכיר בזכותו של החייב לטעון טענות הגנה מסוג זה גם במסגרת כתב הגנה שיגיש בהליך גביה אזרחי. בהתאם לכך, סבורני כי טענות מסוג זה ראויות להכרעה לגופן בין אם הן מועלות בגדרי כתב הגנה שמוגש בהליך גביה אזרחי, ובין אם הן מועלות בגדרי עתירה מינהלית אשר באה לחסום הליך גביה מינהלי.

11. סוף דבר: מאחר שטענת האפליה של המשיבה נכנסת לגדרו של סעיף 3(ב) לחוק הערר, יש להותיר את תוצאתה של החלטת המחוזי על כנה כך שהתיק יוחזר לבית משפט השלום על מנת שזה יידון בטענה זו ויכריע בה לגופה.

12. אשר על כן, החלטנו לדון בבקשה שלפנינו כבערעור ולדחות את הערעור לגופו, שלא מטעמיו של בית המשפט המחוזי. החלטת בית משפט השלום למחוק את טענת האפליה מכתב ההגנה מבוטלת בזאת, והתיק יוחזר לבית משפט השלום על מנת שידון ויכריע בה לגופה. במכלול הנסיבות, לא נעשה צו להוצאות.

ניתנה היום, ט"ו בתמוז התשפ"ד (21.7.2024).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט

מרכז מידע, טל' 077-2703333, *3852 ; אתר אינטרנט, <https://supreme.court.gov.il>

א' שטיין 54678313-8857/23
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)